

SOCIAL FACTORS OF ENSURING SPIRITUAL SECURITY IN THE DIGITAL SPACE: A SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Shakhnoza Khasanboyevna Sariboyeva

Lecturer, Department of Social Sciences

University of Business and Science

E-mail: alisheryoldashev1989@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: digital space, spiritual security, information threats, media literacy, national values, critical thinking, digital culture, social factors.

Received: 01.06.26

Accepted: 02.06.26

Published: 03.06.26

Abstract: The article provides a socio-philosophical analysis of the social factors that ensure spiritual security in the digital space. It examines digital communication, information threats, media literacy, family upbringing, the education system, national values and the role of civil society institutions in strengthening the moral resilience of individuals and society. Spiritual security is interpreted as a complex social phenomenon related to critical thinking, moral immunity and responsible digital behavior.

RAQAMLI MAKONDA MA'NAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING IJTIMOYIY OMILLARI: IJTIMOYIY-FALSAFIY TAHLIL

Shaxnoza Xasanboyevna Sariboyeva

University of Business and Science

Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

E-mail: alisheryoldashev1989@gmail.com

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: raqamli makon, ma'naviy xavfsizlik, axborot xurujlari, media savodxonlik, milliy qadriyatlar, tanqidiy tafakkur, raqamli madaniyat, ijtimoiy omillar.

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli makonda ma'naviy xavfsizlikni ta'minlashning ijtimoiy omillari ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Unda raqamli kommunikatsiya, axborot xurujlari, media savodxonlik, oilaviy tarbiya, ta'lim tizimi, milliy qadriyatlar va fuqarolik jamiyati institutlarining ma'naviy xavfsizlikni mustahkamlashdagi o'rni ochib beriladi.

Tadqiqotda ma'naviy xavfsizlik shaxsning tanqidiy tafakkuri, axloqiy immuniteti va mas'uliyatli raqamli xulq-atvori bilan bog'liq murakkab ijtimoiy hodisa sifatida talqin qilinadi.

СОЦИАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДУХОВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ЦИФРОВОМ ПРОСТРАНСТВЕ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ

Шахноза Хасанбоевна Сарибоева

Преподаватель кафедры социальных наук

University of Business and Science

E-mail: alisheryoldashev1989@gmail.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: цифровое пространство, духовная безопасность, информационные угрозы, медиаграмотность, национальные ценности, критическое мышление, цифровая культура, социальные факторы.

Аннотация: В статье социально-философски анализируются социальные факторы обеспечения духовной безопасности в цифровом пространстве. Рассматриваются цифровая коммуникация, информационные угрозы, медиаграмотность, семейное воспитание, система образования, национальные ценности и роль институтов гражданского общества в укреплении духовной устойчивости личности и общества. Духовная безопасность трактуется как сложный социальный феномен, связанный с критическим мышлением, нравственным иммунитетом и ответственным цифровым поведением.

Kirish. Raqamli makon bugungi jamiyatning faqat texnik kommunikatsiya maydoni emas, balki ijtimoiy ong, axloqiy tanlov, madaniy xotira va identitet shakllanadigan murakkab sotsiomadaniy muhitga aylandi. Internet platformalari, ijtimoiy tarmoqlar, sun'iy intellekt vositalari, raqamli media va algoritmik tavsiyalar tizimi insonning kundalik axborot iste'moli, munosabatlar madaniyati, siyosiy tasavvuri hamda ma'naviy qadriyatlar tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda[1]. Shu sababli ma'naviy xavfsizlik masalasi endilikda an'anaviy tarbiya, milliy g'oya yoki mafkuraviy immunitet doirasidagina emas, balki raqamli muhitda shaxsning ichki barqarorligi, tanqidiy tafakkuri, axborotni saralash qobiliyati va qadriyatlar iyerarxiyasini saqlab qolish mexanizmlari orqali ham tahlil qilinishi zarur. Mazkur maqola raqamli makonda ma'naviy xavfsizlikni ta'minlashning ijtimoiy omillarini ilmiy-nazariy jihatdan yoritishga qaratilgan bo'lib, unda raqamli kommunikatsiya, axborot xurujlari, madaniy globallashuv, yoshlar ongining transformatsiyasi, oilaviy tarbiya, ta'lim tizimi va fuqarolik jamiyati institutlarining o'zaro

aloqadorligi kompleks tarzda ko‘rib chiqiladi[2]. Mavzuning dolzarbligi shundaki, raqamli makonda axborot oqimi tezligi insonning ma‘naviy tanlov qilish jarayonidan bir necha barobar ildam harakat qiladi. Avval axborot ijtimoiy institutlar, ta‘lim muassasalari, oila va ommaviy axborot vositalari orqali bosqichma-bosqich uzatilgan bo‘lsa, hozirgi sharoitda har bir foydalanuvchi global axborot oqimining bevosita ishtirokchisiga, ayrim holatlarda esa uni ko‘paytiruvchi manbaga aylanmoqda. Bu jarayon ma‘naviy erkinlik imkoniyatlarini kengaytirgani kabi, qadriyatsizlik, virtual tajovuz, axloqiy relativizm, manipulyativ kontent, yolg‘on axborot, agressiv reklama, ekstremal individualizm va iste‘molchilik psixologiyasining kuchayishi kabi xavflarni ham yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, yoshlar ijtimoiy tarmoqlarda shakllanayotgan sun‘iy obro‘, tezkor mashhurlik, vizual taqlid va algoritmik rag‘batlantirish mexanizmlariga ko‘proq duch keladi. Natijada shaxsning ma‘naviy xavfsizligi faqat tashqi tahdidan himoyalaniish emas, balki ichki me‘yor, mas‘uliyat, ijtimoiy ong va axloqiy o‘zini o‘zi nazorat qilish madaniyatini shakllantirish bilan bog‘liq ko‘p qatlamli jarayon sifatida namoyon bo‘ladi[3]. Raqamli makonda ma‘naviy xavfsizlikni ta‘minlashning ijtimoiy omillari deganda birinchi navbatda jamiyatda mavjud bo‘lgan qadriyatlar tizimi, oilaviy tarbiya salohiyati, maktab va oliy ta‘lim muassasalarining media savodxonlikka doir kompetensiyalari, mahalla va jamoatchilik nazoratining ijobiy shakllari, milliy madaniyatning raqamli kontentga aylanish darajasi, huquqiy madaniyat, axborot iste‘moli etikasi hamda shaxsning tanqidiy-refleksiv tafakkuri tushuniladi. Bu omillar alohida-alohida emas, balki o‘zaro integratsiyalashgan holda samarali natija beradi[4]. Masalan, oilada axborotdan foydalanish odobi shakllantirilmasa, ta‘lim muassasasidagi media savodxonlik mashg‘ulotlari yetarli samara bermaydi; aksincha, ta‘lim tizimida tanqidiy tafakkur rivojlantirilmasa, oila va mahalla tomonidan berilayotgan ma‘naviy ko‘rsatmalar raqamli muhitning murakkab manipulyatsion usullarini tushuntirishga ojizlik qilishi mumkin. Shu bois mazkur muammo faqat texnik xavfsizlik, internet filtrlari yoki nazorat mexanizmlari orqali emas, balki ijtimoiy-falsafiy, pedagogik, psixologik va madaniy yondashuvlarni uyg‘unlashtirish orqali hal etilishi mumkin. Maqolaning nazariy mohiyati raqamli makon va ma‘naviy xavfsizlik o‘rtasidagi bog‘liqlikni ijtimoiy tizimlar nazariyasi, axborot jamiyati konsepsiyasi, madaniy identitet yondashuvi va kommunikativ xavfsizlik tamoyillari asosida ochib berishdan iborat. Raqamli makonning asosiy xususiyati shundaki, u geografik chegaralarni zaiflashtiradi, ijtimoiy vaqtni tezlashtiradi, shaxsiy va ommaviy maydon o‘rtasidagi masofani qisqartiradi, axborotni iste‘mol qilish va ishlab chiqarish jarayonini birlashtiradi. Bunday sharoitda ma‘naviy xavfsizlik statik holat emas, balki uzluksiz yangilanib turadigan sotsial kompetensiyaga aylanadi. Inson har kuni o‘z axloqiy mezonlarini sinovdan o‘tkazadi, har bir kontentni baholaydi, har bir virtual munosabatda o‘zining ijtimoiy

mas'uliyatini namoyon etadi. Demak, raqamli ma'naviy xavfsizlik shaxsning ongli tanlovi, jamiyatning me'yoriy qo'llab-quvvatlashi va davlatning huquqiy-tashkiliy kafolatlari birligida shakllanadigan tizimli ijtimoiy hodisadir[5]. Ushbu tadqiqotda ma'naviy xavfsizlik shaxs, jamiyat va davlat manfaatlari kesishgan ijtimoiy-falsafiy kategoriya sifatida talqin qilinadi. Shaxs darajasida u axloqiy immunitet, tanqidiy tafakkur, raqamli intizom, psixologik barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyat bilan bog'liq; jamiyat darajasida esa madaniy merosning uzluksizligi, avlodlararo qadriyatlar almashinuvi, jamoaviy xotira va sog'lom axborot muhiti bilan ifodalanadi; davlat darajasida esa axborot siyosati, ta'lim strategiyasi, huquqiy me'yorlar va milliy madaniy kontentni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari orqali namoyon bo'ladi[6]. Maqolaning asosiy g'oyasi shundan iboratki, raqamli makonda ma'naviy xavfsizlikni ta'minlashda taqiqlash yoki cheklashdan ko'ra, ongli iste'mol, madaniy tanlov, axloqiy refleksiya va ijtimoiy hamkorlikka asoslangan profilaktik yondashuv samaraliroqdir. Chunki raqamli jamiyatda mutlaq izolyatsiya mumkin emas; aksincha, shaxsni raqamli muhitda mustaqil, mas'uliyatli va ma'naviy yetuk subyekt sifatida tarbiyalash eng muhim strategik vazifa hisoblanadi. Maqolaning ilmiy yangiligi raqamli makonda ma'naviy xavfsizlikni ta'minlashning ijtimoiy omillarini faqat xavf-xatarlar ro'yxati sifatida emas, balki himoya, moslashuv, immunitet, kommunikativ madaniyat va qadriyatlarni qayta ishlab chiqarish mexanizmlarining yaxlit tizimi sifatida tahlil qilishda ko'rinadi. Bunda raqamli makon inson ongini passiv qabul qiluvchi holatga tushiruvchi muhit emas, balki ma'naviy tanlovlar maydoni sifatida qaraladi. Shuning uchun maqolada oila, ta'lim, mahalla, ommaviy axborot vositalari, fuqarolik jamiyati institutlari va raqamli platformalar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, milliy qadriyatlarning zamonaviy raqamli shakllarini rivojlantirish, yoshlarning media savodxonligini tanqidiy tafakkur bilan bog'lash, ijtimoiy tarmoqlarda mas'uliyatli kommunikatsiya madaniyatini shakllantirish kabi yo'nalishlar asosiy ijtimoiy omillar sifatida ilgari suriladi. Shu asosda raqamli ma'naviy xavfsizlik shaxs va jamiyatning kelajakdagi barqaror rivojlanishini ta'minlaydigan strategik ma'naviy resurs sifatida baholanadi.

Adabiyotlar tahlili. Raqamli makonda ma'naviy xavfsizlik masalasini o'zbek ilmiy tafakkuri doirasida tahlil qilishda Sa'dulla Otamurodov va Shavkat Paxrutdinov qarashlari muhim nazariy tayanch vazifasini bajaradi. S.Otamurodovning globallashuv, milliy o'zlik, ma'naviy tahdid va milliy-ma'naviy xavfsizlik masalalariga bag'ishlangan ishlari raqamli davrda ham o'z dolzarbligini yo'qotmaydi, chunki olim ma'naviy xavfsizlikni faqat mafkuraviy himoya vositasi emas, balki millatning tarixiy xotirasi, qadriyatlar tizimi, ijtimoiy barqarorligi va ma'naviy o'zligini saqlash sharti sifatida talqin qiladi. Uning yondashuvida globallashuv jarayoni bir tomonlama xavf emas; u imkoniyat va tahdidlar birligi sifatida namoyon bo'ladi.

Shu jihatdan raqamli makon ham milliy madaniyatni dunyoga olib chiqish, ilmiy muloqotni kengaytirish, yoshlarning intellektual salohiyatini oshirish imkonini beradi, biroq ayni paytda yot g'oyalar, qadriyatsiz kontent, manipulyativ axborot va axloqiy me'yorlarni yemiruvchi virtual ta'sirlar maydoniga ham aylanishi mumkin. Otamurodov konsepsiyasining maqola mavzusiga mos jihati shundaki, u ma'naviy xavfsizlikni ijtimoiy hushyorlik, milliy manfaat, tarixiy xotira va axloqiy mas'uliyat bilan bog'laydi; bu esa raqamli makonda shaxsning axborot tanlash madaniyatini ma'naviy immunitetning asosiy ko'rsatkichi sifatida talqin qilishga imkon beradi[7]. Sh. Paxrutdinovning "tahdid" tushunchasi, milliy manfaatlar va boshqaruv mas'uliyati haqidagi ilmiy qarashlari esa raqamli xavfsizlikning ijtimoiy-falsafiy mexanizmlarini yanada chuqurroq anglashga xizmat qiladi. Uning yondashuvida tahdid faqat tashqi bosim yoki ochiq tajovuz shaklida emas, balki ongga, qadriyatlarga, ijtimoiy munosabatlarga va qaror qabul qilish jarayonlariga yashirin ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida talqin qilinadi. Raqamli makonda bunday tahdidlar ko'pincha ochiq mafkuraviy shiorlar shaklida emas, balki ko'ngilochar kontent, trend, reklama, mem, qisqa video, anonim izoh, yolg'on xabar yoki sun'iy ravishda kuchaytirilgan ijtimoiy kayfiyat shaklida namoyon bo'ladi. Paxrutdinovning ilmiy qarashlari raqamli ma'naviy xavfsizlikni boshqaruv mas'uliyati, ogohlik, profilaktika va ijtimoiy institutlar hamkorligi bilan bog'lash imkonini beradi. Shu bois mazkur maqolada ushbu ikki o'zbek olimi qarashlari o'zaro uzviy bog'lanadi: Otamurodov ma'naviy xavfsizlikning milliy-madaniy asoslarini, Paxrutdinov esa tahdidlarni anglash va ularga nisbatan ijtimoiy boshqaruv mexanizmlarini tushuntirishga xizmat qiladi. Natijada raqamli makonda ma'naviy xavfsizlikni ta'minlash uchun milliy qadriyatlar bilan zamonaviy media savodxonlik, tarbiya bilan huquqiy madaniyat, ma'naviy immunitet bilan axborot tahlili kompetensiyasi uyg'unlashtirilishi zarurligi ilmiy asoslanadi[8].

Metodologik qism. Mazkur maqolada raqamli makonda ma'naviy xavfsizlikni ta'minlashning ijtimoiy omillarini ochib berish uchun kompleks ijtimoiy-falsafiy metodologiya qo'llanildi. Avvalo, tizimli tahlil metodi orqali raqamli makon shaxs, oila, ta'lim, mahalla, fuqarolik jamiyati, ommaviy axborot vositalari va davlat siyosati bilan o'zaro bog'langan murakkab ijtimoiy muhit sifatida o'rganildi; bunda har bir institutning alohida vazifasi emas, balki ularning ma'naviy xavfsizlikni ta'minlashdagi funksional integratsiyasi asosiy mezon sifatida olindi. Qiyosiy-tahliliy metod yordamida an'anaviy axborot makoni bilan raqamli makon o'rtasidagi farqlar, xususan, axborot tezligi, anonimlik, algoritmik tanlov, vizual ta'sirchanlik, foydalanuvchining kontent ishlab chiqaruvchiga aylanishi va ijtimoiy nazorat shakllarining o'zgarishi ilmiy jihatdan solishtirildi. Kontent-tahlil metodi asosida raqamli platformalarda uchraydigan ma'naviy tahdidlarning asosiy ko'rinishlari – yolg'on axborot, axloqiy relativizm, iste'molchilik qadriyatlari, agressiv kommunikatsiya, tarixiy xotirani zaiflashtiruvchi materiallar

va madaniy stereotiplarni kuchaytiruvchi kontentlar nazariy guruhlariga ajratildi. Sotsiologik umumlashtirish metodi esa raqamli xavfsizlikning ijtimoiy omillarini makro, mezo va mikro darajalarda tahlil qilishga imkon berdi: makro darajada davlat axborot siyosati va huquqiy madaniyat, mezo darajada ta'lim muassasalari, mahalla va media institutlari, mikro darajada esa oila, shaxsiy axloqiy pozitsiya va raqamli xulq-atvor odatlari ko'rib chiqildi. Shuningdek, maqolada aksiologik yondashuvdan foydalanilib, raqamli makonda qadriyatlar transformatsiyasi ma'naviy xavfsizlikning markaziy muammosi sifatida talqin qilindi. Ushbu yondashuv orqali milliy qadriyat, inson sha'ni, ijtimoiy mas'uliyat, hurmat, bag'rikenglik, haqiqatparvarlik va adolat kabi me'yorlarning virtual kommunikatsiyada qanday saqlanishi yoki zaiflashishi tahlil qilindi. Germenevtik metod yordamida o'zbek olimlarining ma'naviy xavfsizlikka oid qarashlari zamonaviy raqamli jamiyat sharoitiga mos talqin qilindi; bunda klassik ma'naviyatshunoslik yondashuvi raqamli media, algoritmik kommunikatsiya va axborot xurujlari kontekstida qayta izohlandi. Dialektik metod esa raqamli makonning ikki tomonlama tabiatini ochib berishda muhim bo'ldi: bir tomondan, u ilm, madaniyat va ijtimoiy faollikni rivojlantiradi, ikkinchi tomondan, shaxsni manipulyativ axborot, ma'naviy bo'shliq va virtual qaramlik xavfiga duchor qiladi. Shu bilan birga, maqolada konseptual modellashtirish metodi asosida ma'naviy xavfsizlikni ta'minlovchi ijtimoiy omillar "qadriyat — axborot — tanqidiy tafakkur — ijtimoiy nazorat — mas'uliyatli kommunikatsiya" zanjiri sifatida ifodalandi. Mazkur metodlar bir-biri bilan uzviy bog'liq holda qo'llanilgani sababli maqola mavzusi faqat tavsifiy emas, balki tahliliy, umumlashtiruvchi va amaliy yo'naltirilgan ilmiy xulosalar ishlab chiqishga xizmat qildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli makonda ma'naviy xavfsizlikni ta'minlash biror yagona texnik vosita, ma'muriy cheklov yoki nazorat mexanizmi bilan hal etiladigan masala emas; u jamiyatning turli darajalarida faoliyat yurituvchi ijtimoiy institutlar hamkorligini talab qiladigan murakkab jarayondir. Birinchi natija sifatida raqamli ma'naviy xavfsizlikning asosiy ijtimoiy omillari aniqlashtirildi: oilaviy tarbiya, ta'lim tizimi, media savodxonlik, milliy madaniy kontent, huquqiy ong, jamoatchilik nazorati, yoshlarning tanqidiy tafakkuri va raqamli kommunikatsiya etikasi. Ushbu omillar birgalikda shaxsning raqamli muhitda axborotni baholash, saralash, qabul qilish yoki rad etish qobiliyatini shakllantiradi. Ikkinchi natija shundan iboratki, raqamli tahdidlar ko'pincha an'anaviy tahdidlar kabi ochiq ko'rinishda emas, balki kundalik kommunikatsiya shakllari ichiga singgan holda namoyon bo'ladi. Masalan, qisqa videolar orqali axloqiy me'yorlarning soddalashtirilishi, ijtimoiy tarmoqlarda shaxsiy hayotning haddan tashqari ommalashuvi, virtual bahs madaniyatining qo'pollashuvi, anonimlik niqobi ostida mas'uliyatsizlikning kuchayishi ma'naviy xavfsizlikka bevosita ta'sir qiluvchi omillar sifatida baholandi. Uchinchidan, raqamli makonda milliy

qadriyatlarni himoya qilish faqat ularni targ'ib qilish emas, balki zamonaviy formatlarga mos, estetik jihatdan jozibador, ilmiy asoslangan va yoshlar tiliga yaqin kontent yaratish bilan bog'liq ekani aniqlandi. Tahlillar natijasida ma'naviy xavfsizlikni ta'minlashning eng samarali yo'li profilaktik, tarbiyaviy va kommunikativ yondashuvlarni birlashtirish ekani asoslandi. Raqamli makonda foydalanuvchining faolligi oshgani sari uning axloqiy mas'uliyati ham ortadi; shu bois ma'naviy xavfsizlikni faqat "himoyalani"sh" kategoriyasi sifatida emas, balki "mas'uliyatli ishtirok" madaniyati sifatida tushunish zarur. Natijalarga ko'ra, ta'lim muassasalarida media savodxonlik darslari faqat texnik ko'nikmalarni emas, balki axborotning ma'naviy-axloqiy oqibatlarini anglash, manipulyatsiyani aniqlash, fakt va fikrni ajratish, raqamli muloqotda hurmat va mas'uliyatni saqlash kabi kompetensiyalarni ham qamrab olishi lozim. Oila institutida esa farzandning internetdan foydalanishini faqat nazorat qilish emas, balki u bilan ochiq muloqot qilish, ko'rilgan kontentni birgalikda muhokama qilish, raqamli odob me'yorlarini tushuntirish va real hayotdagi ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlash muhimligi ko'rsatildi.

Muhokama. Raqamli makonda ma'naviy xavfsizlik muammosini xalqaro ilmiy munozaralar kontekstida ko'rib chiqishda Manuel Castells va Sherry Turkle qarashlari o'rtasidagi polemik tafovut alohida ahamiyatga ega. Castells tarmoq jamiyati nazariyasida zamonaviy ijtimoiy tuzilma raqamli axborot oqimlari, global tarmoqlar va kommunikatsion bog'liqliklar orqali qayta shakllanayotganini ta'kidlaydi. Uning nuqtayi nazarida raqamli makon jamiyatning yangi tashkiliy shakli bo'lib, unda bilim, axborot, kommunikatsiya va ijtimoiy faollik resursga aylanadi. Bu yondashuvdan kelib chiqilsa, ma'naviy xavfsizlik raqamli tarmoqlardan chekinish orqali emas, balki ularda faol, ongli, madaniyatli va tanqidiy ishtirok etish orqali ta'minlanadi. Castellsga ko'ra, tarmoq jamiyatida axborotdan uzilgan subyekt ijtimoiy imkoniyatlardan ham chetda qolishi mumkin; demak, asosiy vazifa raqamli makonni rad etish emas, balki unda shaxs va jamiyat manfaatlariga mos kommunikativ strategiyalarni ishlab chiqishdir. Bunday qarash raqamli madaniyatni milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish, mahalliy kontent ishlab chiqarish, ta'lim tizimini tarmoq jamiyati talablariga moslashtirish va fuqarolarning axborot kompetensiyasini oshirish zarurligini asoslaydi[9]. Sherry Turkle esa raqamli texnologiyalarning insoniy munosabatlar, suhbat madaniyati, empatiya va shaxsiy ichki dunyoga ta'sirini tanqidiy tahlil qiladi. Uning qarashlarida texnologiya insonni bog'layotgandek ko'rinsa-da, ayrim holatlarda uni yuzaki kommunikatsiya, tezkor javob, emotsional qisqarish va real muloqotdan uzoqlashish holatiga olib kelishi mumkin. Turkle nuqtayi nazaridan ma'naviy xavfsizlikning asosiy sharti raqamli vositalardan foydalanishni insoniy suhbat, oilaviy yaqinlik, do'stona ishonch, diqqat, yolg'izlikda fikrlash va axloqiy o'zini anglash imkoniyatlarini yo'qotmaydigan tarzda tashkil etishdir. Castells va Turkle o'rtasidagi bahs shundan iboratki,

birinchi olim raqamli tarmoqni zamonaviy jamiyatning ob'ektiv shakli sifatida tahlil qilib, undan samarali foydalanish mexanizmlarini ilgari sursa, ikkinchi olim texnologik vositachilikning insoniy muloqot sifatiga ko'rsatadigan nozik psixologik va axloqiy ta'sirlariga e'tibor qaratadi. Mazkur maqola nuqtayi nazaridan bu ikki qarash bir-birini inkor etmaydi, aksincha, raqamli ma'naviy xavfsizlikning ikki zarur qirrasini ochib beradi: bir tomondan, jamiyat raqamli tarmoqlarda faol va kompetent bo'lishi kerak; ikkinchi tomondan, texnologiya insoniy qadriyatlar, real muloqot va axloqiy mas'uliyat o'rnini bosmasligi lozim[10].

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, raqamli makonda ma'naviy xavfsizlikni ta'minlash zamonaviy jamiyatning strategik vazifalaridan biridir. Raqamli texnologiyalar insoniyatga bilim olish, muloqot qilish, madaniyat almashish va ijtimoiy faollikni oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda, biroq ular bilan birga axborot xurujlari, manipulyatsiya, qadriyatsizlik, virtual tajovuz, yolg'on axborot va axloqiy mas'uliyatsizlik kabi xavflar ham kuchaymoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Otamurodov S. Globallashuv va milliy-ma'naviy xavfsizlik. – Toshkent: O'zbekiston, 2013.
2. Paxrutdinov Sh. Tahdid – halokatli kuch. – Toshkent: Akademiya, 2001.
3. Paxrutdinov Sh.I., Jo'raev T.A. va boshqalar. Milliy manfaatlar va boshqaruv mas'uliyati. Ogohlik va hushyorlik tamoyillari. – Toshkent: G'afur G'ulom, 2008.
4. G'afurov O., Xolmatov M. Ma'naviy xavfsizlik va mafkuraviy immunitet asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.
5. Castells M. Communication Power. – Oxford: Oxford University Press, 2009.
6. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2010.
7. Turkle Sh. Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other. – New York: Basic Books, 2011.
8. Turkle Sh. Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age. – New York: Penguin Press, 2015.
9. O'zbekiston Respublikasining "Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida"gi Qonuni. 2002-yil 12-dekabr.
10. Raqamli O'zbekiston – 2030 strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni.